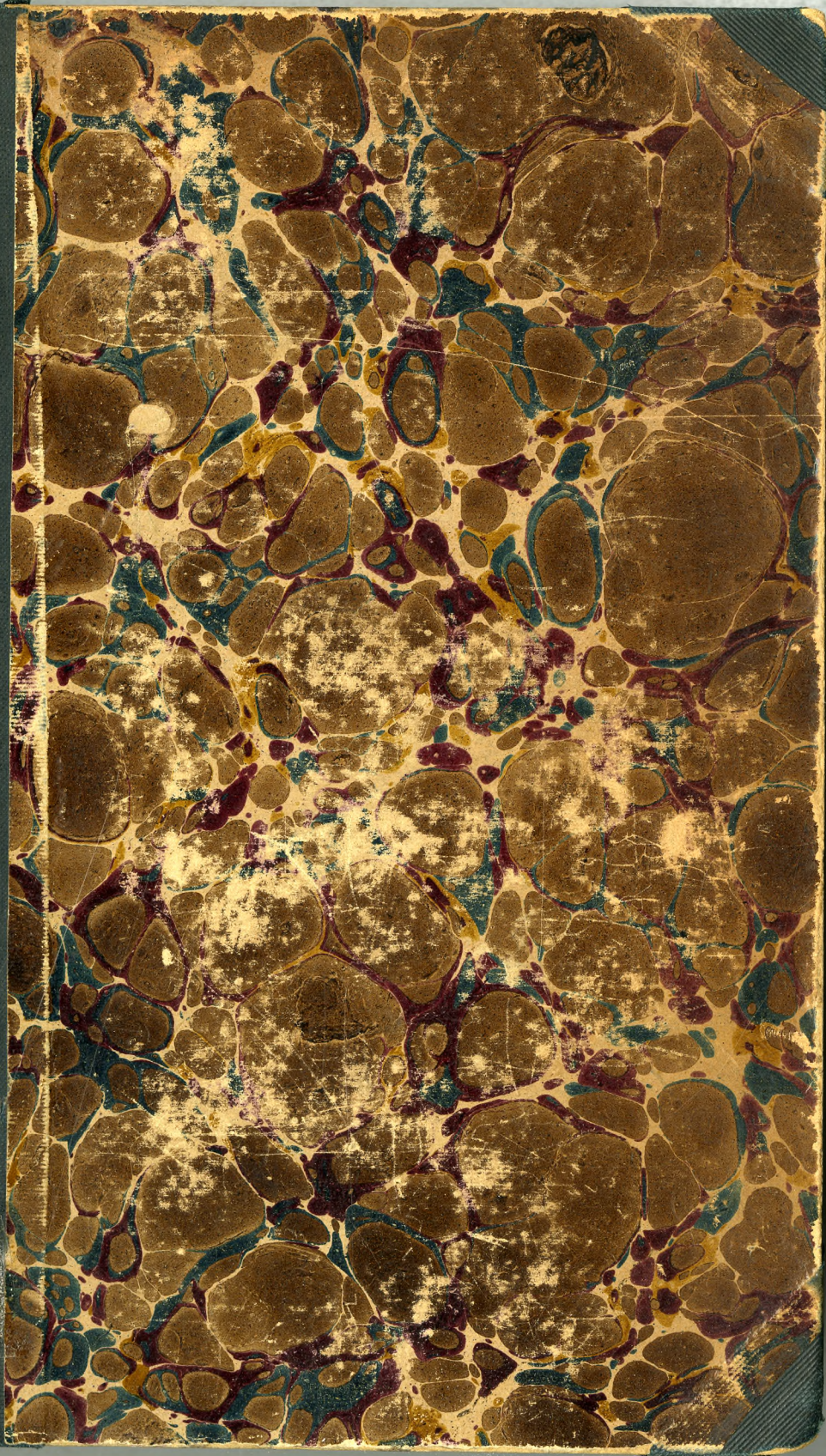

Politikai
röpiratok.

204.

204
1918

B. PONGRÁTZ EMIL
BESZÉDE

„a fegyveradóról és vadászati adóról“

és

„a középiskolákról és azok tanárainak képesi-
téséről“

szóló törvényjavaslat tárgyában.

A forendiház 1888 évi március hó 1-én és május hó 1-én tartott
ülésében.

(A gyorsított feljegyzés szerint.)

18.

BUDAPEST,
HEISLER J. KÖ- ÉS KÖNYVNYOMDÁJÁBÓL.
1833.

615732 00786110

1879. MÁJUS 10.

PONGRÁTZ EMIL bárótól

megjelentek :

A nemzet vagyonáról. (Államvagyon).

A magyar kir. pénzügyminisztérium öt évi működése.

Az osztrák-magyar banktársulat létesítéséről és szabadalmáról.

Az 1879 évben hitelműveletek útján fedezendő állami kiadásokról

A lottónyeremények megadóztatásáról.

A 6%-os magyar aranyjaradék-kölcsönkötvények beváltásáról és ezen célból 4% os magyar aranyjaradék kölcsönkötvények kibocsátásáról.

A pénzügyintézeteknél elhelyezett tőkékből folyó jövedelemnek megadóztatásáról

Az uzsoráról és káros hitelügyletekről.

Gyöngyvirág. (Regény.) 2 kötet.

Estikék, (Beszélyek). 2 füzet.

Rózsabimbók. (Költemények a költő arcképével.) 1 köt.

Suezig és vissza. (Egyptom. Utirajzok.) 2 kötet.

Úton-útfélen. (Ausztria. — Németország. — Svájc. — Olaszország.)
2 kötet.

A kigyógyult beteg. Regény. 1 kötet.

B. Pongrátz Emil költeményei. (A költő arcképével.) 1 köt.

„A fegyveradóról és vadászati adóról“

DEBALLÁCI GEZA.

Nagyméltóságú Elnök! Méltóságos főrendek!

Szavazatom indoklása végett egy pár rövid megjegyzést kívánok tenni. (Halljuk!)

„A fegyveradóról és vadászati adóról“ szóló törvényjavaslat — mely előttünk fekszik — nem foglal magában új adónemet, — hanem csak módosítása az 1875 óta fennálló adónak, s azzal szemben jelentékeny könnyebbitéseket foglal magában.

E törvényjavaslat kiegészítő része, a vadászatról szóló törvénynek, melyet a méltóságos főrendek már elfogadtak, s melynek foganatosítása alig képzelhető a most előttünk fekvő törvényjavaslatban foglalt adók szigorú fentartása nélkül. (Ügyvan!)

A törvényjavaslat célja: az ország vad állományának — mint közgazdasági tényezőnek — megtartása, és az állam jövedelmének szaporítása. (Ügyvan!)

Első pillanatra feltűnik: hogy a törvényjavaslat jelentékeny kedvezményeket nyújt.

A fegyveradó alól kivételnek: a közintézetekben, nyilvános gyűjteményekben, közhatóságoknál őrzött fegyverek; úgyszintén az emlék- vagy családi ereklyeként tartott fegyverek; továbbá a magánosoknak már használaton kívül levő régi szerkezetű fegyverei; valamint a céllövésre használt fegyverek; — nemkülönben a csendőrök, állami rendőrök, felesketett erdő-tisztek fegyverei; — valamint a puskamíveseknél és fegyverárusoknál levő, eladásra szánt fegyverek. E szerint csupán a vadászatra használt fegyverek esnek adó alá.

Ha a kedvezményeket tovább nézzük, azt találjuk: hogy a vadászati adó alól kivételnek: a vadászterületek tulajdonosainak szolgálatában álló vadászcselédek, — úgyszintén a vadak gondozására és a vadászterületek őrzésére alkalmazott cselédek; — valamint a

mező és erdőgazdaságnál alkalmazásban álló csőszök, pásztorok- és erdőkerülők; végre az erdőtisztek és erdőőrök; — az erdő-őri szakiskolák hallgatói pedig abban a kedvezményben részesülnek: hogy az egész évre megállapított vadászati adónak csak felét fizetik.

A mint látjuk, oly törvényjavaslat fekszik előttünk, melyben csaknem annyi a kedvezmény, mint a megszorítás; szinte annyi a kivétel mint a szabály. (I g a z!)

Tudvalevő dolog, hogy a vadászat nemcsak mulatság, hanem jövedelmi forrás is. Érdekes statisztikai adatokat olvasunk a „Vadász-és versenylap“-ban, hogy A-nál lőttek 3000 darab nyulat, 200 foglyot, 80 fácánt stb., — B-nél ismét ennyit meg ennyit. Ezt a nagy mennyiségű vadat természetesen piacra bocsátják, s s jelentékeny jövedelmet húznak belőle. (Ú g y v a n!) Egészen jogos, hogy oly államban, hol minden jövedelem meg van adózva, a jövedelemnek ez a neme is adó alá essék.

Az előkelő osztály — mely a vadászatot mulatságból űzi — könnyen és szívesen megfizeti ezt az adót. — A vadászó urak jól tudják, hogy egyetlen érdekes vadászádoma — már pedig minden vadász adomái érdekesek, — (D e r ű l t s é g) vidám társaságban elmondva, szokás szerint menten minden nagyitástól, — (D e r ű l t s é g) ily adoma egymaga többet ér a 12 ftnyi adónál. (É l é n k d e r ű l t s é g.)

A kik pedig nemcsak mulatságból vadásznak, hanem azért, hogy a vadászatból jövedelmet is huzzanak: szintén könnyen és szívesen megfizetik ezt a csekély adót, a mely alig észrevehető fractióját képezi az elért jövedelemnek. (Ú g y v a n!)

Minthogy ez a törvényjavaslat csupán egy régiebbnek módosítása; minthogy indokolt, méltányos, igazságos adót foglal magában, a melynek fizetése egyáltalán nem terhes: ennél fogva elfogadom azt a tárgyalás alapjául. (É l é n k h e l y e s l é s.)

„A középiskolákról és azok tanárainak képzéséről.“

Nagyméltóságú Elnök! Méltóságos főrendek!

(Halljuk! Halljuk!) Nem egyhamar kerül e házban fontosabb és érdekesebb törvényjavaslat tárgyalás alá, mint a jelenlegi, mely a „középiskolákról és azok tanárainak képzéséről“ szól.

Egész könyvtárra valót beszéltek már össze e tárgyról; hosszú időn át igen élénk viták folytak bel- és külföldi lapokban, s így természetes, hogy erről újat mondani igen nehéz. (Halljuk!)

Én sem hizelek magamnak azzal: hogy újat mondok; felszólalásomat azonban a tárgy fontosságán kívül indokolom azzal: hogy kívánatosnak, sőt szükségesnek tartom, hogy mentül többször, mentül több oldalról hangozzék szét, mi a célja e törvényjavaslatnak; — hogy minden oldalról, mentül többször, mentül hangosabban tiltakozzunk azon igazságtalan vádak ellen, melyeket e törvényjavaslattal kapcsolatban nemcsak kormányunk, hanem az egész magyar nemzet ellen emeltek. (Halljuk!)

Köztudomású tény, hogy a közoktatás terén megoldásra váró kérdések között legsürgősebb a középiskolák szervezése, mert ezekben mind vezetés, igazgatás, tanterv és tannyelv, mind pedig a tanító erők qualificatiója tekintetében oly rendszertelenség, oly zürzavar uralkodik: mely kulturviszonyainknak egyáltalán nem válik becsületére, és az állam legfontosabb érdekeivel ellentétben áll. (Úgy van!)

Hazánkban a középiskolák — melyeket 38 ezer ta-

nuló látogat, — igen jelentékeny kulturális tényezőt képeznek. Ezekből kerül ki az intelligencia zöme, tehát az, mely műveltségénél és társadalmi állásánál fogva arra van hivatva: hogy az állam és a nemzet ügyeibe döntő befolyást gyakoroljon. Fontos állami érdek szól a mellett: hogy az ország értelmisége a kor igényeinek megfelelő műveltséggel bírjon, — és másrészt, hogy hazafias szellemtől legyen áthatva. (Úgy van!) — Ezért nemcsak joga, hanem kötelessége az államnak, hogy ezt a célt biztosítsa magának. (Úgy van!)

Kérdem, hogy megfelelnek-e középiskoláink ennek a célnak, ezen követelményeknek? (Halljuk!) Ha őszinték akarunk lenni: „nem“-mel kell válaszolnunk. A ministeri indoklás arról tesz bizonyosságot: hogy vannak hat osztályú gimnáziumok 3—4 tanárral, 4 osztályúak pedig 1—2 rendes tanárral; vannak olyanok, melyeknek helyisége és berendezése minden kritikán alól áll. A tudatlanságnak és fegyelmetlenségnek buvóhelyei. És ezeknek joguk van arra: hogy érvényes bizonyítványokat állíthassanak ki.

A mi a tanító erőket illeti, a 2424 között 973 van olyan: kinek nincs diplomája, ezek közül 807, tehát a legnagyobb rész, — hitfelekezeti iskolákra esik.

Vannak iskoláink, hova seregestől vándoroltak a gyöngé tanuló a szélrózsa minden irányából, hogy az érettségi vizsgálatot letegyék; mindenki tudta: hogy ott olcsón kapni érettségi bizonyítványt. Ezen az úton-módon elárasztják a társadalmat oly egyénnel, a kiknek formai képességek van ugyan, de valóságos készségek a legprimitivebb. (Úgy van!) Ezen az úton-módon növekszik napról-napra a szellemi proletariátus, és a problematikus existenciák száma, (Úgy van!) a mi valóságos szociális kalamitást idéz elé, mely politikai életünknek nagy ártalmára van. (Igaz!)

Fájdalom! vannak olyan iskoláink is, melyekben a fiatalságot állam-ellenes irányban nevelik; (Igaz!) a magyar nyelvet, mint barbárt, számüzik, — a hol a ha-

zaszeretet élesztőse helyett a nemzetiségi nagyzás hó-bortjának kábitó maszlagával tartják a növendéket, (Derültség!) s egyenesen idegen államok számára nevelnek polgárokat, kik Magyarország bukása által akarnak nagygyá lenni, — (Mozgás) és ezt azt állam összetett kézzel nézze?

Az állam azon rendszertelenségénél fogva — mely e téren uralkodott — nem érvényesíthette jogos befolyását a középiskolákra. Ezt a visszás állapotot tovább tűrni nem szabad! s azért kell elfogadnunk e törvényjavaslatot. (Helyeslés.)

Vannak iskolák, a melyekben a vallástan és erkölcs-tan tanítására a legkiseb súlyt fektetik, ezt csak mellékes tantárgynak tekintik; de annál büzgöbben hirdetik a kétséges értékű filozofiai hypothéziseket, a materialistikus és skeptikus tanvéleményeket, annál büzgöbben terjesztik a be nem bizonyított természettani teoriákat.

A keresztyén vallás örök igazságai, nem félnek a tudomány haladásától, (Ügy van!) és nem is állanak vele ellentétben; (Igaz!) a mely tudomány azonban ellentétben áll a vallással: az nem hirdet igazságot! (Zajos helyeslés!) Vallásosság nélkül még senki sem szerzett alapos műveltséget, mert minden tudomány alapja a vallás; (Élénk helyeslés!) és vallásosság, jó erkölcsök nélkül soha sem állott fen társadalmi rend, és nemis fog fenállani. (Igaz!) A költő szavai szerint:

„Minden ország támasza, talpköve
A tiszta erkölcs, mely ha megvész:
Róma megdől, s rabigába görbed! (Élénk helyeslés.)

Ismerek olyan 17-18 éves modern fiúkat, akik erkölcs-tan soha sem olvastak, a logikában és mathézisben igen gyöngék, — ez különben az újabb nemzedéknek egyáltalán nem képezi erős oldalát, (Derültség!)

de ezek helyett ismerik a kétértelműséggel tett francia szindarabokat, és kívülről tudják Häckel és Darwin csalhatalan dogmáit; — (Derülség) az ezekről szóló könyvet professoruktól kapták.

Hiába terjesztik oly nagy hévvel ezt a bölcseséget, — nem minden ember kíván abban a megtiszteltetésben részesülni: hogy majom legyen az ős apja! — (Élénk derülség.) A kinek tetszik fogadja el ezt hitvallásul; én nem rontom el senkinek a gusztusát. (Általános nagy derülség)

Ilyen nevelésre, ilyen tudásra teljesen ráillik a régi római mondat: „Qui proficit in literis, et deficit in moribus: plus deficit, quam proficit“ (Ugyvan! — Helyeslés.)

Móltóságos főrendek! Kormányunk e törvényjavaslattal folytatja azt a nagy reformművet, melyet egy évtized előtt a közoktatási ügy alsó alapjának és rétegének szervezésével kezdett meg. (Ugyvan!) E törvényjavaslattal kötelességét teljesítette az állam iránt; a tanügy és az ország közművelődése iránt; (Ugyvan!) és kötelességét teljesítette leginkább a nemzeti ségek iránt. (Halljuk!)

A nemzetiségek ugyanis — köztudomás szerint — évek során át folyton sürgették: hogy nyujtsunk módot a magyar nyelv alapos megtanulására; (Igaz!) minden oldalról az hangzott: hogy óhajtva, várva várják az alkalmat, hogy az állam törvényes nyelvét teljesen magukévá tehessek. Az óhajtott alkalom ime itt van. Hogy kívánságuk, sürgetésök őszinte volt, azt el kell hinnünk, mert most, — mikor kormányunk a régi óhajtást e törvényjavaslattal teljesíti: azt kiáltják minden oldalról: „Crucifige eum!“ (Derülség!)

Nem akarok kiterjeszkedni azokra a támadásokra, melyeket e törvényjavaslat ellen a protestans hitfelekezetek intéztek, mert azoknak alaptalanságát bizonyítja az a közdudomásu tény: hogy ez a törvényjavaslat, mai formájában, a különböző egyházakkal létre jött kompro-

missum eredménye, (Úgy van!) s elmegy a legszélső határig az autonómia tiszteletében, — a meddig az állami legfontosabb érdekeinek feláldozása nélkül csak elmehet (Úgy van!) Oly engedékeny az autonómiával szemben: hogy az állami tanügy barátai aggodalommal tekintenek e javaslatnak törvényerőre emelkedése elé. — Érintetlenül hagyja ez mindgyiknek jogkörét; se hitfelekezettől, se párttól, se nemzetiségtől nem veszi el a jogot és módot hogy jót teremtsen, és az országnak hasznára, válják (Igaz!) Az államnak pedig csak arra nyújt módot: hogy beletekinthessen mindazok működésébe, a kik az új nemzedéket tanítják, nevelik, vezetik. (Úgy van!)

Áttérek a fontosabb támadásra, — mely igen nagy hullámokat vert fel, — mely szerint ez a törvényjavaslat a nemzetiségek existenciáját veszélyezteti. (Halljuk!)

Megvallam, hogy nemzetiségi kérdésekkel nem szeretek foglalkozni, s mint a nemzetiségek őszinte barátja azt kívánom saját érdekekben: hogy ezt a kérdést mentül ritkábban feszegessék. Ha azonban ők keztyűt dobának elénk; kénytelenek vagyunk azt felvenni. (Úgy van!)

A Királyhágón túl lakó románok a templomokban tartottak politikai demonstrációkat e törvényjavaslat ellen, de kifakadásaik nem lépték túl a birodalmi határait. A Királyföldön uralkodó nagy és hős szász nemzet ellenben, mely asszonyostól, gyermekestől, summa summarum 200,000 darabra rüg, egyenesen hadat izent; (Derültség!) a Schulverein zászlója alatt kardot csörtet, trombitát harsogtat, s végenyészettel fenyegeti Magyarországnak 15 millióból álló maroknyi lakosságát. (Derültség!)

Ez a hős nemzet — köztudomás szerint — hosszú időn át, szakadatlanul azzal vádolt, nemcsak itthon, hanem Németország előtt is, — hogy a német nemzetiséget elnyomjuk.

Mennyire igaz ez az állítás, bizonyítja az a tény: hogy az ország különböző részében lakó németek egész manapig megtartották nemzetiségüket, nyelvüket, szoká-

saikat; bizonyítja az a tény, hogy nem emel panaszt az elnyomás ellen se a szepesi, se a torontáli, se a temesi német, de egyáltalán egy se az egész birodalomban. Hogy nincsenek elnyomva, mutatja a jó egyetértés, a testvéri viszony, mely a magyar és német elem között fenáll. (Úgy van!) Az ország sok megyéjében vannak elszórvan német falvak, melyek állandóan németek maradtak, de azért örömben, búban egyaránt hiven osztoztak velünk, minden időben hű fiai voltak a magyar hazának, (Igaz!) hű szolgálatokat tettek az államnak, a szabadságnak, a kultúrának; jó hazafihoz illő módon védtek mindig a magyar állam jogait. (Igaz!) Az utóbbi időben is, — midőn a hős schulvereinisták perfid izgatásai egyre nagyobb dimenziókat öltöttek, midőn teljes erővel azon dolgoztak, hogy aláássák azt a rokonszenvet, melylyel mi magyarok Németországban mindig találkozunk: bátran, férfiasan, jó hazafiakhoz illő módon visszautasították azt az alaptalan vádat, mintha mi nemzetiségők elnyomására törekednénk. (Éljenek!)

E szerint csupán a szászok azok, a kiknek nemzetiségét megakarjuk semmisíteni. (Derültség!)

Mire van hivatva szerintök ez a borzasztó törvényjavaslat?

Saját szavaikat idézem. (Halljuk! Halljuk!)

„A szász föld kulturáját elsúlyedéssel fenyegeti; (Derültség) a német oktatást gyökerében megsemmisíti; — széttépi a közösség minden kötelékét a szászok és az anyaország között; — áthidalhatatlan meredélyt teremt örök időre a magyar és német nemzet között.“ (Derültség.)

Ez olyan mokányul, olyan pogányul hangzik: hogy az ember bámul rajta: hol vesz szelid kultuszministrünk ilyen irgalmatlan dolgokat? (Élünk derültség)

Ha az igazat meg akarjuk vallani: ez a törvényjavaslat egyáltalán nem mokány, nemis merész, nemis határozott; — olyan szelid és ártatlan, mint a galamb. A sok jávitgatás közben elvesztette élet; — szerény

és igénytelen; — de ebben a formában is szükséges az egész ország közoktatására nézve; palliatív eszköz mindenféle belső ellenség és kinövés ellen. (Ugyvan!)

A nagy szász nemzet a brémai „Weser Zeitung“ gal ezt iratja: „Magyarországon már eddig is sok hihetetlen dolog történt a németiség ellen, de a mit az új középiskolai javaslat tervez: az hallatlan. (Derültség). Meddig fogja Németország nyugodtan tűrni, hogy saját vére ellen ily megsemmisítő harcot folytassanak?“ (Mozgás).

A „Berliner Tageblatt“ ugyanezt a témát fejtegetve, azt mondja: hogy Cislajtániában a németek nagy része alig bírja már bevárni a napot, melyen a nagy német hadsereg ismét bevonul Cseh- és Morvaországba, hogy tovább maradjon ott, mint 1866-ban. (Mozgás)

A Schulverein berlini gyűlése pedig, a magyar közéletanodai törvényjavaslat ellen tiltakozva, kijelenté: hogy „a német anyaországnak, — mely barátságban akar élni az osztrák-magyar monarchiával, — mind hangosabban kell felemelni intő szavát, melynek figyelembe-nem-vétele hatalmasabb nemzetekre nézve sem jár veszedelem nélkül.“ (Mozgás).

Európai hirü német tudósok csúful felültek a szemérmetlen és lelkiismeretlen szász izgatóknak. (Igaz!)

A bölcs német professorok, a kik a világ legtávolabbi szigetkéjének régmúlt, jelentéktelen eseményeiről sem mernek mindaddig írni vagy beszélni, míg az ismeretes „Gründlichkeit“-tel át nem tanulnak minden munkát, mely arról valaha megjelent; míg hegyérlötővére meg nem vizsgáltak mindent pro et contra: a jelen kérdésben ítéletet mernek mondani, még pedig megsemmisítő ítéletet oly országról, melyet kevésbbé ismernek mit Chinát (Derültség) — oly viszonyokról és institutiókról, melyeknek megítéléséhez semmiféle pozitív adattal nem rendelkeznek, — oly reformtervekről, — melyeknek célját, drága szász atyánkfianak

lelkiismeretlen ferditései alapján — nemis képesek megítélni. (Ugyvan!)

Ezt a „Gründlichkeit“-et tartásák meg magoknak, — ebből nem kérünk! (Élénk derültség).

Elnökök: A házszabályok 52. pontja értelmében bátor vagyok kérni a méltóságos bárót: hogy szorosán a kérdésnél maradni sziveskedjék.

A szónok folytatja: Három pontja van a törvényjavaslatnak, mely ellenségeink epéjét annyira felkeverte. (Halljuk!)

Az első az, hogy „a nem magyar tannyelvű középiskolákban, a 7-ik és 8-ik osztályban a magyar nyelvet és a magyar irodalom történetét magyar nyelven kell tanítani, és e tantárgyból az érettségi vizsgálatot is magyar nyelven kell letenni.“ A tanítás nyelve tehát lehet német, oláh, vagy szerb az egész középiskolában, még a legfelső osztályban is, — olyan kedvezmény, a milyen a világon sehol sincs, — (Ugyvan!) csupán az állam hivatalos nyelvét és irodalmát kell az ország nyelvén tanítani. Csakugyan nagy veszedelem fenyegeti a szász agitátorokat. A fiatalság magyar nyelven olvashatja Arany, Petőfi, Vörösmarty örökbecsű műveit, — melyek a világ bármely nemzetének dicsőségére válnának; (Ugyvan!) — megtanul magyarul írni — a mit a egy sem tud, — képes lesz az irodalom terén működni, — s talán megszereti a magyar hazát, mely hiven és jól táplálta mindedig, de hála fejében nem kapott egyebet viperamarásoknál. (Igaz!)

A második borzasztó pont jogot ad az államnak ahhoz: hogy a felekezeti intézetek érettségi vizsgálatához kormányképviselőt küldhet.

Megvallom, hogy ebben a pontban sok komikum van! Külön jog kell ehhez az államnak? Nem olyan természetes, nem olyan magától érthető ez, mint a lélekzés, vagy az önvédelem?

Az állam eddig érvényeseknek ismerte el a kü-

zépiskolák bizonyítványait, de nem kérdezhetette: hogy mit és hogyan tanulnak ott. (Igaz!)

Milyen homéri kacajra fakadna Németország, ha ott valamely politikusnak eszébe jutna, azt állítani, hogy az államnak nincs joga ahhoz: hogy a nyilvános tanintézetek érettségi vizsgálataihoz biztost küldhessen! De a schulvereinisták szerint a mi a németnek jogos: az a magyarnak nem méltányos. — Ebből a „gründlich“ logikából szintén nem kérünk! (Derültség!)

A harmadik nagy sérelem az: hogy a középiskolák tanárainak vizsgálatot kell tenni, még pedig tiz év lefolyása alatt magyar nyelven. Vizsgálatot kell tenni? kérdi csodálkozva a civilizált európai ember, — tehát eddig nem tettek? Valóban nem! Ez mind-ekkoráig luxus volt. (Derültség!) Hogy csakugyan az volt, kitűnik abból, hogy az országban oktató tanárok felének nincs diplomája. Ha a tógátusnak eszébe jutott, hogy a theológiát szegre akasztja (Derültség!) semmegy fizikát tanítani: senki sem akadályozhatta meg neves szendvedélyének kitürésében. — (Derültség!) Nem kellett ehhez diploma, csak bátorság (Derültség!) Most a tanárnak qualifikációja is legyen? — Ez égbekiáltó bűn! — És az ország törvényes nyelvét is ismerni tartozzék? Ez már vérlázító, — ezért csakugyan háborút kell indítani Magyarországra ellen. (Derültség!)

Egészen jogosult itt a gúny, méltóságos főrendek, — mert itt valósággal el lehet mondani, hogy: „dificile est satyram non scribere.“ (Igaz!)

Ez a magyar nyelven való vizsgálat annyira kivette sodrából a nagy szász nemzetet, hogy az „Augsburger allgemeine Zeitung“-ot, e vén kávéénikét, (Derültség) hívta segítségül, ki sentimentalis lelkének gyötrő fájalmát a következő kenetes kifakadással igyekszik enyhíteni: (Derültség. — Halljuk!)

„A Kárpátok tövében fekvő német szigetéről a haldoklók gyászos éneke hangzik át a német hazá-

ba. (D e r ü l t s é g) — A hullámok emelkednek; a virágzó mezőket nemsokára elborítják iszapjukkal. (D e r ü l t s é g) A német óriás e jajhangok hallatára szivgörcsöket kap, s minden idege rángatódzik. — (D e r ü l t s é g.) A német lassú nép, s neki szokott annak: hogy az idegennél a jog látszatát többre becsülje, minthogy saját jogának tiszteletét követelje. De a német egyuttal kitartó nép, és a német bosszú nem veszett ki vérünkéből. Háromszor jaj a bünösnek, a ki e szörnyű bosszút feléleszti, bilincseiből felszabadítja! Az nem menekszik meg a büntetés elől! A német pedig, a ki még most is védeni meri a magyart; nem érti többé nemzetének szavát!“ (Élénk derültség.)

Valóságos „circumdederunt me,“ (D e r ü l t s é g) csakhogy nem fakad sirva tőle senki, hanem mindenkint mosolyra ingerel. (U g y v a n!)

Sok ilyen szemenszedett, örökbecsű aranymondatot idézhetnék, (D e r ü l t s é g) — mert szász barátainknak elismerésre méltó, ernyedetlen szorgalma, alapos műveltsége következtében egész irodalom fejlődött ki ebben a nemes irányban; (D e r ü l t s é g) azt hiszem azonban, hogy elég lesz ennyit megtartani az utókor épülésére. (D e r ü l t s é g. — E g y h a n g: K e m é n y s a r c a s m u s!)

A mit a szász urak állítanak e törvényjavaslatról, az — a mint mindenki tudja — homlokegyenest ellenkezik az igazsággal. (U g y v a n).

A törvényjavaslat se hitfelekezetektől, se nemzetiségektől nem kíván se többet, se kevesebbet: mint a mennyit a magyar állam érdekében követelni tartozik! (I g a z:) Nem kíván mást, mint azt: hogy a középiskolák úgy legyenek szervezve, hogy a fiatalság megtanulhaszon magyarul; s hogy a tanítók annyira képesítettek legyenek: hogy az oktatást ebben az irány-megadhatassák. (U g y v a n!)

Hogy a szászok természete az igazság elferdítése, a cselszövés, a denunciatió, — arról mi csakugyan

nem tehetünk; — nem mi neveltük őket: — saját érnyeik ragyogása ez. (I g a z!)

Senkinek sincs kifogása az ellen, hogy a nagy szász nemzet kulturája továbbra is virágozzék, (U g y v a n!) hogy a német nyelven való tanítást folytassák, hogy Németországgal fentartsák közösségöket — hogy a jó viszony fenmaradjon a magyar és német elem között. (U g y v a n!) Meg lehetnek róla győződve a német tudósok, hogy nincs az egész országban józan gondolkodású ember, — akármilyen párthoz tartozzék — a ki a szellemi kötelékeket el akarná szakasztani, melyek ezer év óta hozzáfűzik nemzetünket, művelődésünket a német kultúra fejlődéséhez. (U g y v a n!)

Minden művelt ember tud az országban németül; (U g y v a n!) gyermekeink már kicsiny korukban észak-németországi nőktől kapják nevelésöket, hogy a nyelvet tökéletesen magukévá tegyék, hogy idő multával mentül többet szerezhessenek a német műveltség dús kincstárából, melyet a szorgalom és kitartás véghetetlen gazdaggá tett, (Tetszés) — ifjaink a német egyetemeken tanulnak, hogy irányt nyerjenek a nagymesterektől, nagy tudósoktól, a kiket még most is tisztelünk, habár azoknak egynémelyike fényesen bebizonyította: hogy naiv, sőt együgyü politikus. (D e r ü l t s é g.)

Távol állok attól, hogy a német tudósokat kapacitálni akarnám e törvényjavaslat jogosult voltáról. Akármi van e törvényjavaslatban, ahhoz a németnek semmi köze! (U g y v a n!) Ez Magyarország belügye, melyhez senkinek sincs beleszólása, csak Magyarország-nak. (H e l y e s l é s!)

Monarchiánkat a nagy közös érdekek hatalmas szövetsége köti Németországhoz, melyet nem alterálhat se a Schulverein izgatása, se a szászok denúnciációja. Szövetségesei vagyunk Németországnak, de nem vagyunk provinciája. (U g y v a n!) Visszautasítjuk a német lapok izgató cikkeit, mint belügyeinkbe való jogosulatlan beleavatkozást. (H e l y e s l é s!)

A derék szász uraknak, akik annyira megfeledeztek a hazafias kötelességekről; annyira elragadtatták magokat a magyar állam méltányos és teljesen jogosult törekvései iránti gyűlölet által: hogy nem vonakodnak valótlan adatok terjesztése által Németországot nemcsak hazánk, hanem egyenesen monarchiánk ellen is izgatni;— e szász uraknak beszélhetnénk alkotmányos és hazafiúi kötelességekről, melyek tiltják, hogy e hazán kívül keressenek segédelmet; (Úgy van!) talán még az általuk sokszor hangsúlyozott kulturális érdekek nevében is követelhetnők, hogy fogadják szívesen e törvényjavaslatot,— azon érdekek nevében, melyek tulemelkednek a confessionális és nemzetiségi korlátokon; talán még azon érdekekre is hivatkozhatnánk, hogy anyanyelvök és annak művelése semmit sem szenved, ha a magyart is megtanulják, a mint megtanulják a holt latint, görögöt, — (Úgy van!) az által saját közigazgatási, politikai és üzleti előmenetelöket mozdítják elé; emlékeztetőkre hozhatnók, hogy e javaslatban a magyar állami tényezők ugyis elmentek a méltányosság legszélső határaig: (Igaz!) emlegethetnők mindezeket, de ezekkel az emberekkel szemben túl vagyok azon, hogy a hazafiúi, kulturális, méltányossági és alkotmányos szempontokra való hivatkozástól sikert remélhetnék. (Igaz!)

Nem marad el azonban a siker, ha Németországon ép úgy kiderül mint nálunk kiderült a játék roszhizemű volta, melyet a szászok folytatnak. (Úgy van!)

Nem a német kultúra megvédése az ő céljok, — mert ezt itt senki sem fenyegeti; (Úgy van!) nem a német elem megmentése az ő céljok,— mert az az ő szász csapatka kivételével melegen, testvériesen ragaszkodik a magyar nemzethez, s büszkén magyarnak vallja magát. — (Úgy van) Mindez csak ürügy. Az ő céljuk nem kultúra, hanem a német-osztrák-magyar szövetségnek megzavarására irányzott politika! (Igaz!)

Barátja vagyok a szólásszabadságnak; elismerem

mindenkinek jogát, hogy a kormány eljárását, politikai irányát, a parlamentben, a sajtóban, — ha tetszik erős kifejezésekkel — bírálat alá vegye; — az olyan állampolgár azonban, — a kinek öröme telik benne, ha nemzetünk becsületét a külföld előtt sárba tiporják, ha barbároknak neveznek, ha idegen fegyverrel fenyegetnek: az állam iránti legszentebb kötelességeit lábbal tiporja. (Élénk helyeslés.) — Ilyen emberektől minden jóézésű hazafinak undorodva kell elfordulni. (Ugy van!)

Jogos, de még nem teljesült kívánságunk, hogy a szászok utasítsák vissza a Schulverein és több német lap gyalázó kifejezéseit; hogy lépjenek ki közülök bátran a jó ézésű, tisztességes hazafiak (ha vannak ilyenek); (Egy hang: Tisztességes szász nincs!) hogy tiltakozzanak a gyalázatos agitáció ellen, bizonyítsák be, hogy nem denunciánsok; — várjuk, régóta várjuk, — de egy sem jelentkezik; maguknak tulajdonítsák hát, ha a nemzet valamennyit egyformának tartja; (Ugy van!) — így teljesen jogos a feltevés: hogy valamennyi egy húron pendül. (Ugy van!)

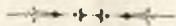
Mutassa meg Magyarország, hogy úr a saját házában! — Tiltsa ki a Schulverein működését, mint oly egyesületét, mely tanügyi célok leple alatt politikai tendenciákat takar! (Ugy van!) A szászok iskoláira pedig szigorú felügyeletet kell gyakorolni, (Helyeslés) hogy derekabb, hazafiasabb nemzedék kerüljön ki belőlük, mint a milyen a jelenlegi, mely megtudja egyeztetni lelkiismeretével, hogy saját hazája ellen a külföldön árulkodják, konspiráljon, — az idegen fegyverével fenyegetődzék.

Remélni lehet, hogyha e törvényjavaslat törvényerőre emelkedik: véget vet a hazátlan agitátorok földalatti vakandtárásainak . . . (Helyeslés.)

Nyuljon bele az ország kormánya vasmarokkal a nemzetiségi agitációkba (Helyeslés) s fojtsa meg azokat irgalom nélkül, akárhol találja; (Helyes-

lés) akár a szászok földjén, akár a románok templomaiban, akár másutt; — mutassa meg erejének hatalmát, hogy az agitátorok ne csak tudják, hanem folyton érezzék is: hogy ez az ország a magyaroké, — s itt más urat nem ismerünk! (Zajos helyeslés)

A törvényjavaslatot elfogadom
(Általános élénk helyeslés és éljenzés.
— A szónokot többen üdvözlék.)

DE-BALLAGI GÉZA.

PETRIK GÉZA
ÉS TÁRSA
BUDAPESTEN
V. Fürdőutca 4.

